

Araştırma Görevlilerinin Bilimsel Araştırma Etiğine İlişkin Algıları: Nitel Bir Çalışma

Alpaslan ŞAHİNOĞLU¹

Gürhan BEBEK²

Geliş Tarihi: 10.04.2018

Kabul Tarihi: 13.06.2018

Yayın tarihi: 13.07.2018

Özet

Akademik kariyerin ilk basamağında bulunan araştırma görevlilerinin bilimsel etik kavramına yönelik bakış açıları ve düşünceleri akademik süreçlerinin ilerleyişi ve gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Bu önem durumu göz önüne alınarak, bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde çalışmakta olan araştırma görevlilerinin bilimsel araştırma etiğine ilişkin algılarının ortaya çıkartılması amacıyla çalışma yürütülmüştür. Bu amaca yönelik olarak betimsel araştırma yöntemlerinden birisi olan özel durum yöntemi tercih edilerek çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın katılımcılarını eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde (Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Fen Bilgisi, Türkçe, Sınıf, Beden Eğitimi) çalışmakta olan toplam 8 araştırma görevlisi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve toplam 8 sorudan meydana gelen yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların etik kavramı ile ahlak kavramı arasındaki ayrımı net olarak yapamadığı ve bilimsel etik kavramına yönelik temel düzeyde bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Bu durumun giderilmesi için lisans ve lisansüstü eğitimi alan öğrencilere etik kavramının benimsetilmesi ve etik kurallarının anlamlandırılarak uygulanması için dersler verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Etik, bilim, araştırma görevlisi

Perceptions of Research Assistants Related to Scientific Research Ethics : A Qualitative Study

Abstract

It is significant first stage of an academic career of researchers in terms of the progress and development of the academic process of view and thinking about the concept of scientific ethics. In view of this importance, studies have been carried out in order to discover the perceptions of the scientific research ethics of researcher's assistants in different departments of the faculty of education of a state university. For this purpose, studies have been carried out by using the case study which is one of the descriptive research methods. The participants of the study consist of 8 research assistants working in different parts of the education faculty (Mathematics, Physics, Chemistry, Biology, Science Teaching, Turkish Teaching, and Physical Education). It is used the structured interview form developed by the researchers as a means of data collection in the study and consisting of a total of 8 questions. The data obtained from interviews are analyzed by content analysis. As a result of the research, it was seen that the participants could not make a clear distinction between the ethical and the moral concept. Additionally, they had basic knowledge about the concept of scientific research ethics. In order to overcome this situation, it should be given lessons which adoption of ethical concepts and application of ethics' rules for students who undergraduate and postgraduate education.

Key words: Ethic, science, research assistant

¹ Doktora Ö., Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fizik Eğitimi, alpaslansahinoglu@gmail.com

² Doktora Ö., Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fen Bilgisi Eğitimi, gurhan.bebek@gmail.com

GİRİŞ

Bilim kavramının ne olduğu, içerisinde ne tür bilgi türlerini içereceği ya da hangi yaklaşımın etkisi altında tanımlanacağı bir muamma olmasına rağmen bilim kavramını temel düzeyde gerçeğin aranıdır şeklinde ifade etmek pek de yanlış olmayacaktır (Karasar, 2003). Bu tanımlamaya bağlı olarak, bilimsel bilgi bu gerçeklerin bir araya gelmesi, düzenlenmesi ve irdelenmesi ile meydana gelen bir kavramdır (Çepni, 2010). İnsanlığın var oluşundan bu yana da bireyler doğayı sorgulama, sorguların arkasındaki nedenleri inceleme ve incelemeler sonucundaki verilerden sonuç elde etme gibi yollarla gerçeği arama gayreti içerisindeydi. Gerçeği arama eylemi ise bireyin emeğe saygı duymasını (Yıldırım, 1995) ve evrensel etik değerlere sahip çıkacak biçimde araştırmalar yaparak öğrenmesi gerekliliğini kendisine bir konu alanı olarak seçmiştir (Aydın, 2006). Bu gereklilik etik anlayıştan yoksun bir bilimin düşünülemez olmasından kaynaklanmaktadır (İnci, 2009). Dolayısıyla da bilim üretmeyi ya da üretilen bilimi kullanmayı hedefleyen toplumların ya da bireylerin bilimsel etik anlayışa uygun davranışlar sergilemesi gerekmektedir (Emiroğlu, 2005; Evcik, 2006). Bu tanımlamalar bilim dünyasının en önemli temel taşlarından biri olan etik kavramının üzerinde durulması, ilgilenilmesi, incelenmesi, dikkate alınması ve öğretilmesi gereken bir kavram olduğunu ortaya koymakta (Ruacan, 2005) ve bilim etiği kavramının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Arıkan ve Demir, 2009; Erdem, 2012).

Bilimsel araştırmalarda, etik kavramını ilk olarak İngiliz Matematikçi Charles Babbage'nin 1830 yılında "*Bilimsel araştırmalarda sahtekârlık*" isimli çalışmasında ifade edilmiştir (akt. Aydın, 2006). Bu tarihten itibaren de bilimsel anlamda yürütülen çalışmalarda etik kavramını tanımlama ve araştırma üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda da, bilim etiği gerçeği arama çabası içerisindeki bilim insanlarının, yaşadıkları toplumlara ve insanlığa karşı dürüst hareket etmeleri ve onları yanıltmamaları için uymaları gereken kurallar zinciri olarak tanımlanmaktadır (Kök, 2001). Türk Dil Kurumu (TDK) "*etik*" sözcüğünü "*çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü*", "*Ahlaki, ahlakla ilgili*" şeklinde ifade ederken, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA, 2002), etik kavramını "*Etik, insanların ahlaklı yaşamanın temelleri üzerine akıl yordukları ve bu temellerden yola çıkarak doğru ve yanlış ayırt etmeye, doğru davranış biçimlerini bulmaya ve uygulamaya yarayabilecek kuramsal ve toplumsal araçları geliştirdikleri bir düşün alanıdır.*" olarak tanımlamıştır. Evcik (2009) ise bilimsel etik kavramını, bir araştırmanın tasarlanmasından başlayarak verilerin toplanması, sonuçların analizi ve yorumlanması ile yayın olma aşamasına kadar devam eden sürece kadar yapılanların tümünün ahlak ilkelerine uygun ve dürüst davranılması şeklinde yorumlamıştır. Dolayısıyla da bilimsel araştırmaya katılanlar; araştırmanın tasarımı, yapılışı, yürütülmesi ve bilgilerin analizi sürecinde en yüksek standarda sahip olmalı, dürüstlük ve açıklığı elden bırakılmamalı, aynı konu üzerinde araştırma yapmış ve halen yapmakta olan diğer araştırmacıların katkılarına açıkça gösterecek tutum içinde olmalı, bunu bilimsel makale yazımı sürecinde de korumalıdır (Ertekin, Berker, Tolun, Ülkü, Aksan vd., 2002). Literatür incelendiğinde ise etik kavramının sadece belirli perspektiflere bağlı olarak açıklanmadığı intihal-toplum ve bilim ilişkisinin de ortaya konulduğu belirlenmiştir. Uçak ve Birinci (2008) tarafından yürütülen araştırmada öğrencilerin niçin kopya çektiği araştırılmış ve etik ile intihal kavramına değinilerek araştırma sonucunda öğrencilerin intihal yapmalarının ne anlama geldiği, sınırlarının ne olduğunu bilmemesi ve bu durumda intihale sebebiyet verdiğine değinilmiştir. Ünal, Toprak ve Başpınar (2012) intihal ve etik dışı fiiller konusunda hukuksal düzenlemeler yapmak ve intihal ve etik dışı davranışların görülme sıklığı ile öğretim elemanlarının nitelikleri arasında ilişkiler kurmak gerektiğini ifade etmiştir. Ongun (2006) ise bilimsel etik unsurları ve ilişki içerisinde olduğu kavramlara farklı bir perspektiften bakarak, bilimsel etik ve bilimsel yayın etiği kavramlarının birlikte düşünülmesi gerektiğini ve bu etiğin toplumlara hizmet eden bilim insanlarının onlara karşı sorumluluğunun kurallar dinamiği halkasından oluştuğunu belirtmiştir. Bu tanımlamalar ışığında etik kavramı, bilimsel araştırma etiği, yayın etiği ve araştırmacı-katılımcı etiği olmak üzere üç farklı başlık altında toplanabilir (Alev, 2011; Aydın, 2006; Erdem, 2012; İnci, 2009; Oğuz, 1999; Ortaş, 2010; TÜBA, 2002).

1. Bilimsel Araştırma Etiği

Bilimin kümülatif olarak ilerleyen bir süreç olduğu göz önüne alındığında bilim insanlarının birbirlerinin çalışmalarından yararlanması en doğal gereksinimleridir. Fakat bilim insanları araştırmalarını yaparken yapılmış olan çalışmalara saygı duyup, belirli kurallara ve bilimsel araştırma etiğine uymaları gerekir (Markham, 2007). Bilimsel araştırma etiği, en sade şekliyle etik ilkeler ışığında var olan ilkeleri temel alan etik konusunun bir alt disiplini (Uluoğlu, 2015). TÜBA (2002) ve Erdem (2012) tarafından yürütülen çalışmalarda ise bilimsel araştırma etiği (a) varsayım ve tasarım, (b) araştırma projesi, protokolü ve metodolojisi, (c) verilerin saklanması ve (d) verilerin analizi olmak üzere dört farklı başlık altında incelenmiştir.

a) Varsayım ve Tasarım: Araştırmaya başlamadan önce gerekli alan yazının taramasını detaylı bir şekilde yapılması ve gerekli varsayımların oluşturulması gerekmektedir (Ekiz, 2013).

b) Araştırma Projesi, Protokolü ve Metodolojisi: Araştırma sürecinin açık bir şekilde anlatılması ve araştırmadan sorumlu ekibe araştırma hakkında bilgi verilmesi işlemidir. Ayrıca araştırmada tercih edilen metodolojinin konu alanında kendinden sonra yürütülecek olan çalışmalarda da rahatlıkla kullanılabilecek seviyede olması gerekmektedir (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

c) Verilerin Saklanması: Elde edilen verilerin güvenilir bir şekilde saklanması işlemidir. Verilerin saklanması işleminde elektronik bir ortam oluşturulsa dahi istenildiğinde kolay ulaşılması gerekliliği unutulmamalıdır (Çepni, 2010).

d) Verilerin Analizi: Veri elde etmede kullanılacak araçların geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması işlemidir. Elde edilen verilerin özgün bir şekilde yansız olarak sunulması gerekmektedir (Punch, 2005).

2. Yayın Etiği

Yayın etiği, bilimsel bir çalışmanın tasarlanmasından, verilerin toplanmasına ve analizine, rapor haline gelmesine ve özellikle yayın olarak ortaya çıkış süresince kişilerin uyması gereken yayın etik ilkelerini ve kişilerin ahlaki durumlarını inceler (Oğuz, 1999; İnci, 2009). TÜBA (2002) ve Ongun (2006) tarafından yürütülen çalışmalarda ise yayın etiği (a) tekrarlı yayın, (b) bölünmüş yayın/dilimleme, (c) kurum desteğini belirtmeme, (d) yazarlık haklarını değiştirmek, (e) tez aşırma ve (f) kaynakların – verilerin yanlış seçimi olmak üzere altı farklı başlık altında incelenmiştir. Bunlar;

a) Tekrarlı Yayın (Dublikasyon): Yürütülen bir araştırmanın birden çok dergiye gönderilmesi durumudur. Tekrarlı yayın yapmanın etik açıdan iki temel sakıncası olduğu alan yazınında ifade edilmektedir. Bunlar; dergilerin, hakem ve editörlerinin zamanlarını boşa harcamak ve daha da önemlisi okuyucuya, araştırmacıya ve bilime saygısızlık yapmaktır (Erdem, 2012).

b) Bölünmüş Yayın – Dilimleme (Salami science): Bir araştırmanın gereksiz şekilde, araştırmanın bütünlüğünü bozacak biçimde ve değiştirilerek bölünerek dergilerde yayımlanması durumudur (İnci, 2009).

c) Kurum Desteğini Belirtmeme: Araştırmacı, destek aldığı kurum ya da bireyi çalışmasında belirtmelidir (Evcik, 2009).

d) Yazarlık Haklarını Değiştirmek: Yapılan araştırmada adı geçen yazarlar, çalışmanın tümünün sorumluluğunu üstlenecek kadar katkıda bulunmuş olmalıdır. Yazarların yapmış oldukları katkı; 1) Çalışmanın tasarımı, çözümlenmesi ve verilerin yorumlanması, 2) Makalenin yazılması ve bilimsel olarak eleştirilmesi 3) Makalenin son şeklinin onaylanması şeklinde olmalıdır (Evcik, 2009; Kruk, 2013).

e) Tez Aşırma (Plajiarizm): Dilimizde daha çok “*intihalcilik*” ya da “*aşırmacılık*” olarak anılan bu yöntem, bir başka yazarca daha önce yayınlanmış bir yayının tümünü ya da bir bölümünü gelmektedir (Evcik, 2009; İnci, 2009; Kruk, 2013).

f) Kaynakların - Verilerin Yanlı Seçimi (Cooking, trimming): Araştırmacının yalnızca kendi hipotezlerine ve teorideki bilgilere uygun verileri seçmesi ve diğerlerini görmezlikten gelmesi durumuna “*Cooking*”; verilerin ve sonuçların doğru ve değerli görünmesi için düzeltme yapılmasına ise “*Trimming*” denilmektedir (Aydın, 2006).

3. Araştırmacı-Katılımcı Etiği

Araştırmacı – katılımcı etiği, her iki grubunda araştırma boyunca belirlenen etik ilkelere bağlı kalmasıdır (Alev, 2011). Konu alanında yürütülen çalışmalarda ise araştırmacı katılımcı etiği yedi farklı başlık altında aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır (Aydın, 2006; Ortaş, 2010; Alev, 2011; Kruk, 2013).

a) Gönüllü Katılım: Bilimsel araştırmalara gönüllü katılım önemli bir durumdur. Katılımcı istediği zaman neden belirtmeden araştırmayı terk edebilir (Alev, 2011).

b) Yanlılık: Bilimsel araştırmalarda yanlılığın pek çok sebebi bulunmaktadır. Örneğin araştırmacının cinsiyeti, fiziksel görünümü gibi özelliklerin görüşme (mülakat) yapılan kişileri etkileyebileceği görülmüştür. Bu nedenle araştırmacıların yanlılık yaratabilecek koşulları kontrol etmek için ellerinden geleni yapmaları gerekmektedir (Aydın, 2006).

c) Açık ya da Gizli Araştırma: Bilimsel araştırmalarda bir diğer etik sorun da araştırmacının alana kimliğini açıklayarak mı yoksa gizlice mi gireceği hususudur. Bazı araştırmalar, sosyolojik olarak ilginç olsa da araştırmacının kimliğini açıklayarak çalışmayı yürütmesi zor olabilir. Bununla birlikte araştırmacının kimliğini gizli tutarak yaptığı çalışmalarda katılımcıların haklarının ihlal edilme olasılığı oldukça yüksektir (Ortaş, 2010).

d) Aydınlatılmış Onam: Aydınlatılmış onam, bireylerin bir araştırmaya her türlü, hile, zorlama, baskı, adil olmayan ikna ya da etkileme girişimlerine maruz kalmadan kendi seçimi ile katılmaya bilerek onay (rıza) vermesidir (Kruk, 2013).

e) Gizlilik ve Anonimlik: Bilimsel araştırmalarda birbirine karıştırılan kavramlardan ikisi gizlilik ve anonimlik. Gizlilik, katılımcıların kimliğini ortaya çıkarabilecek her türlü ögenin araştırma kayıtlarından çıkarılması işlemidir. Anonimlik ise, katılımcıların isimsiz kalmasıdır. Örneğin; geniş bir gruba gönderilen anket çalışmalarında, araştırmacı kimlere anket gönderdiğine ilişkin herhangi bir işaret koymamışsa, geri dönen anketlerin kime ait olduğu belli olmaz ve katılımcı bilgileri anonim hale gelir. Katılımcılar, özellikle nitel çalışmalarda araştırmacılar tarafından tanındığı için bu çalışmalarda anonimlik söz konusu değildir. Bu tip durumlarda üst düzeyde gizlilik önem kazandığından araştırmacı, katılımcı bilgilerinin gizliliğini sağlamalıdır (Aydın, 2006).

f) Verilerin Güvenliği: Araştırmacılar araştırma verilerinin yanlış ellere geçmesine ya da kamuoyuna mal olmasına meydan vermemelidirler. Bu nedenle verilerin güvenliğini sağlayacak önlemleri almak son derece önemlidir (Alev, 2011).

g) Zarar Vermemek: Etiğin en temel ilgilerinden biri zarar vermemektir. Katılımcının özlük haklarına zarar vermemek, katılımcının hayatına olumsuz yönde etki edecek davranışlardan uzak durmaktır. Sosyal bilimlerde araştırmalarında da, araştırmaların zarar vermemesi önemlidir. Çünkü sosyal bilimlerde ilgilenilen örneklem grubu genelde insandır. Bu süreçte bireye fiziki ve sosyal olarak incitmemek gerekir (Alev, 2011).

Üç farklı başlık altında toplanmış olan etik kavramına yönelik alan yazını incelendiğinde çalışmaların daha çok teorik temeller üzerine kurulduğu ve tıp alanında olduğu görülmektedir (Oğuz,1999; Emiroğlu, 2005; Uzbay, 2006; Evcik, 2009; Koç, 2013). Oysaki etik kavramı sadece teorik temeller üzerine kurulacak ya da sadece sağlık bilimleri alanında çalışılacak bir konu değildir. Sağlık bilimlerinden eğitim bilimlerine, eğitim bilimlerinden sosyal bilimlere kadar birçok alanda etik kavramına yönelik çalışmaların yürütülmesi bilimsel açıdan önem taşıyan bir konudur. Özellikle de akademisyenliğin en alt basamağında yer alan araştırma görevlilerinin akademik sürecin başında etik kavramına yönelik neler bildikleri ve bildiklerini nasıl uyguladıklarını belirlemek onların akademik yaşantılarının geleceği açısından önem arz etmektedir. Ancak literatür incelendiğinde araştırma görevlilerinin etik algısının belirlendiği çalışmalara pek rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışma ile söz konusu boşluğun giderilmesi adına akademik sürecin başında yer alan araştırma görevlilerinin bilimsel araştırma etiğine yönelik algılarının belirlenmesi gerekmektedir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, araştırma görevlilerinin eğitim araştırmalarında bilimsel araştırma etiğine ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda “Araştırma görevlilerinin eğitim araştırmalarındaki bilimsel araştırma etiğine ilişkin algıları nelerdir?” temel sorusuna cevap aramakta ve bu temel soruya ek olarak aşağıda yer alan sorularla alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. Araştırma görevlileri için etik ne anlama gelmektedir?
2. Araştırma görevlilerin bilimsel etik kuralları hakkındaki bilgileri nelerdir?
3. Araştırma görevlileri bilimsel etik kurallarına uyum hakkındaki düşünceleri nelerdir?

YÖNTEM

Betimsel nitelikte olan bu çalışmada nitel bir yaklaşım olan özel durum çalışması yöntemi tercih edilmiştir. Özel durum çalışması, “Nasıl?”, “Ne?” ve “Niçin?” sorularına cevap arayan (Çepni, 2010) ve bir duruma sahip bir birey, bir grup, bir ortam ya da bir sürecin araştırılabilirdiği (Şimşek ve Yıldırım, 2011) çalışmalardır. Araştırma kapsamında da araştırma görevlilerinin eğitim araştırmalarında bilimsel araştırma etiğine ilişkin algılarının incelenmesi amaçlandığından yöntem uygun görülmüştür.

Çalışmanın Katılımcıları

Çalışmanın katılımcılarını bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde (Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Fen Bilgisi, Türkçe, Sınıf, Beden Eğitimi) çalışmakta olan toplam 8 araştırma görevlisi oluşturmaktadır. Söz konusu araştırma görevlilerinin seçiminde basit rastgele örneklem seçim tekniği tercih edilmiştir. Basit rastgele örneklem seçimi, evren içerisinden seçilebilecek olan her bireyin seçilme şansının eşit olduğu ve böylelikle evreni yansıtabilme ihtimalinin arttığı bir yöntemdir (Aziz, 2011; Büyüköztürk vd., 2016). Ayrıca araştırmada etik kuralları gereğince katılımcılar P1, P2, ..., P8 şeklinde kodlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada 8 sorudan oluşan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen bir mülakat formu kullanılmıştır. Sorular oluşturulurken alt problemleri yansıtmaya durumuna dikkat edilmiş ve alanında uzman kişilerden ve alan yazınından faydalanılmıştır. Ancak araştırma sürecinin derinlemesine incelenmesinin sağlanması için katılımcılar ile yürütülen mülakatlar esnasında ek sorular da sorulmuştur. Bu bağlamda da araştırma da veriler yarı yapılandırılmış mülakat ile toplanmıştır. Verileri toplama sürecinde katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Yaklaşık 20 dakika süren görüşmeler transkript edildikten sonra katılımcılara tekrardan gönderilerek değiştirmek, eklemek ya da çıkarmak istedikleri yerler üzerinde değişiklik yapılmıştır. Veriler son halini aldıktan sonra katılımcılardan ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler araştırmada etik kuralları gereğince silinmiş ve analiz sürecine geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın katılımcıları ile yürütülen yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen veriler nitel veri analiz programı olan NVivo 9 Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde ise daha önceden belirlenmiş temaların kullanıldığı ve mülakat sorularının dikkat alınarak sunulduğu betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Bu bağlamda araştırma kapsamında etik kavramı, bilimsel etik ve bilimsel etiğin uygulanışı olmak üzere 3 tema üzerinden analiz işlemleri yürütülmüştür.

İnanırlık ve Tutarlık

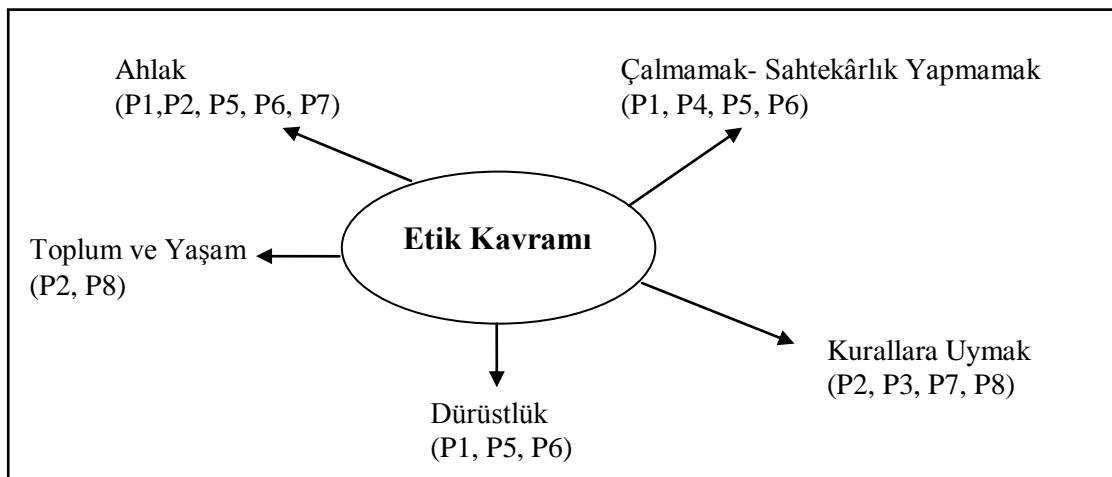
Araştırmalarda inanırlık faktörü için uzun süre etkileşim, katılımcı teyidi ve uzman görüşü almak en sık yapılan uygulamalardan biridir. Uzun süreli etkileşimde araştırmacının olabildiğince araştırma ortamında kalması oluşabilecek önyargıların giderilmesine, araştırma ortamına ait kültürün tanınmasını sağlamaktadır (Başkale, 2016). Araştırmacı verileri analiz ederken olabildiğince yansız olması gerekirken bazı durumlarda istemden de olsa çalışmaya öznel yorumlar katabilir. Bu sorunun üstesinden gelmek için de katılımcı teyidi alınarak çalışma sürdürülebilir (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Araştırma kapsamında da uzun süre etkileşim ve katılımcı teyidi ölçütleri göz önüne alınmıştır.

Araştırmalarda tutarlık faktörü için uygulamaların yinelenip yinelenmemesi ve farklı araştırmacılar tarafından yapılan analizlerin birbirleriyle uyum faktörü göz önüne alınmaktadır. (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Araştırma kapsamında da tutarlık temasına yönelik olarak bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde çalışmakta olan araştırma görevlilerinin mülakat sorularına vermiş oldukları cevaplar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı sınıflandırılarak kategorize edilmiş ve bu kategoriler karşılaştırılarak bağımsız gözlemciler arası uyum (Çepni, 2010) ile tutarlık sağlanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Araştırma görevlilerinin eğitim araştırmalarında bilimsel araştırma etiğine ilişkin algıların incelenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada yarı yapılandırılmış mülakatlarda yer alan sorulara katılımcıların verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular araştırmanın alt problemlerine göre aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın birinci teması olan etik kavramına yönelik katılımcılardan elde edilen veriler Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1 Katılımcıların Etik Kavramına Yönelik Görüşleri

Şekil 1 incelendiğinde, etik kavramına yönelik katılımcıların ahlak, çalmamak-sahtekârlık yapmamak, toplum ve yaşam, dürüstlük ve kurallara uymak üzere beş farklı alt tema altında görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu alt temalara ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları aşağıda verilmiştir;

Ahlak temasına değinen P1 kodlu katılımcı görüşünü "Etik deyince ilk olarak aklıma ahlak ve ahlaklı olmak kavramları geliyor" şeklinde açıklarken, P7 kodlu katılımcı ise "Etik deyince ahlaki, insanın yaşayışından kendi değerlerinden oluşturduğu veya yaşantılarından oluşturduğu değerler bütünüdür diyebiliriz ona" şeklinde görüşünü açıklamıştır. Çalmamak-sahtekârlık yapmamak temasına değinen P4 kodlu katılımcı görüşünü "Başkasının hani bilgilerine böyle, çalmak deniliyor ya şey bir tabirle çalınmamalı yani" şeklinde belirtirken, P5 kodlu katılımcı "Yani doğru olmak, çalıp çırpmamak" şeklinde görüşünü belirtmiştir. Toplum ve yaşam temasına değinen P2 kodlu katılımcı görüşünü "yani mesela bir toplum ahlaki var onu söyleriz, birde bizim içinde bulunduğumuz iş dolayısıyla düşünüldüğünde bir makale yazmada izlenen süreçteki ahlaktan bahsedebiliriz" şeklinde ifade ederken, P8 kodlu katılımcı ise "şimdi mesleki etik vardır, birde ahlaki etik vardır. Toplumun koyduğu etik kuralları vardır" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Dürüstlük temasına değinen P5 kodlu katılımcı görüşünü "Hani bir konuda gerçek neyse onu olduğu gibi yansıtacak şekilde davranmak" şeklinde dile getirirken, P6 kodlu katılımcı ise "Kişinin yaptığı bilimsel çalışmalarda dürüst davranmasını, işte herhangi birinin çalışmasını çalmamasını ya da ne biliyim ben, çalışmasını, çalışma yaptığı gruba olduğu gibi kendini dürüst bir şekilde tanıtmasını vesaire" şeklinde görüşünü dile getirmiştir. Kurallara uymak temasına değinen P3 kodlu katılımcı görüşünü "Bilmemiz gereken genel kurallar... Sadece belli resmi olmayan diğer kurallarda geliyor kişiye işte kendine de bağlı biraz" şeklinde belirtirken, P7 kodlu katılımcı "benimsemek durumunda olduğumuz kurallara uygun davranmak ya da davranmamak olarak söyleyebiliriz" şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci teması olan bilimsel etiğe yönelik katılımcılardan elde edilen veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Bilimsel Etik Kavramına Yönelik Görüşleri		
Tema	Katılımcı	Frekans
Ahlak	(P1,P2,P5,P6,P7)	5
Veri Çalma	(P1,P2,P3,P5,P6,P8)	6
Kaynak Gösterimi	(P2,P3,P4,P5)	4
Alıntı ve Atıf	(P4,P5,P7)	3
Tekrarlı Yayın	(P5,P8)	2
Bölünmüş Yayın	(P3,P6)	2
İsim Gizliliği	(P1,P5)	2
İnandırıcılık	(P3,P6,P7)	3
Rıza	(P3,P7)	2
Özgünlük	(P2,P3,P4,P6,P8)	5
Esinlenme	(P2,P3)	2
Gerekli İzinleri Almak	(P7)	1

Tablo 1 incelendiğinde, araştırma görevlilerinin bilimsel etik kavramına yönelik görüşleri ahlak, veri çalma, kaynak gösterimi, alıntı ve atıf, tekrarlı yayın, bölünmüş yayın, isim gizliliği, inandırıcılık, rıza, özgünlük, esinlenme ve gerekli izinleri almak üzere on iki farklı alt tema altında görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu alt temalara ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları aşağıda verilmiştir;

Ahlak temasına değinen P2 kodlu katılımcı görüşünü "Mesela birinin yaptığı işte yayındaki o kaynaklar olur vesaire ya da başka belli kısımlarını birebir alıp kendi çalışmanızda kullanmak bu tabii bilimsel ahlaka karşı uygun bir davranış değildir" şeklinde açıklamıştır. Veri Çalma temasına değinen P8 kodlu katılımcı görüşünü "bilimsel araştırmalardaki etik deyince işte duplikasyon yapmayacaksın başkasının yaptığı çalışmayı kendi çalışmanmışsın gibi göstermeyeceksin. Ondan sonra kopya yapmayacaksın bir kere" şeklinde ifade etmiştir. Kaynak Gösterimi temasına değinen P4 kodlu katılımcı görüşünü "Şu kaynakça gösterimini en çok, en çok o var zaten. Hani kaynakçayı gösterimde dikkat edilmesi gereken şeyler var etik kuralı olarak kaynak gösterimde" şeklinde belirtmiştir. Alıntı ve Atıf temasına değinen P7 kodlu katılımcı görüşünü "Mesela şöyle, çok iyi bildiğiniz bir yayına atıf yapılmış olması gerekirken, yapılmadan sanki yazar kendisininmiş gibi göstererek... Özellikle de çevirilerde, sizin orijinal metnini bildiğiniz halde oraya bakıyorsunuz o atıf gelmemiş" şeklinde dile getirmiştir. Tekrarlı Yayın temasına değinen P5 kodlu katılımcı görüşünü

"Hani farklı dergilerde bir yayının sunulması. Etik değildir diye düşünüyorum" şeklinde açıklamıştır. Bölünmüş Yayın temasına değinen P6 kodlu katılımcı görüşünü "işte verileri bölüp çoğaltıp işte farklı çalışmalara gitmemeyi" şeklinde ifade etmiştir. İsim Gizliliği temasına değinen P1 kodlu katılımcı görüşünü "Eğer katılımcılara kimliklerini açıklamayacağım dediyseniz işte buna sadık kalmak" şeklinde belirtmiştir. İnanırcılık temasına değinen P7 kodlu katılımcı görüşünü "araştırmada da, araştırma sürecinde de doğru bilgilendirmemiz karşı tarafı ve verileri doğru bir şekilde analiz etmemiz" şeklinde dile getirmiştir. Rıza temasına değinen P3 kodlu katılımcı görüşünü "katılımcıların rızası olması" şeklinde açıklamıştır. Özgünlük temasına değinen P4 kodlu katılımcı görüşünü "Hani başkasının fikrini aynı şeyi diyelim, değişik bir boyuta getiriyorsun ama aynı şey ama adını falan değiştiriyorsun ama aynı şeyi yapıyorsun. Hani çalışmalarda, böyle çalışmalarda var" şeklinde ifade etmiştir. Esinlenme temasına değinen P2 kodlu katılımcı görüşünü "Kendi özgün tasarladığım materyali onu kullanmaya dikkat ediyorum ama tabi ki esinlendiğim oluyordur muhakkak yardımcı olan bana referans noktasında yardım aldığım çalışmalar oluyor ama yine kendi özgün fikrimi ortaya koymaya dikkat ediyorum yani çok etkilenmeden kendi ürünümlerine dikkat ediyorum kendi çalışmamın" şeklinde belirtmiştir. Gerekli İzinleri Almak temasına değinen P7 kodlu katılımcı görüşünü "Şeyde acaba etik boyutunu hani biraz daha baksak mı? Diye böyle bir, özellikle işte bizim iki uçlu bir konu değişik bir konu. O konulara doğru bir yaklaşım oldu, milli eğitimden izin alırken özellikle. Her öğrenciden tek tek izin almam istendi. Öğrenci velisine onay belgesi gönderip, işte yani o süreçler biraz yorucu ve sıkıcıydı" şeklinde dile getirmiştir.

Araştırmanın üçüncü teması olan bilimsel etiğin uygulanışına yönelik katılımcılardan elde edilen veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Bilimsel Etiğin Uygulanışına Yönelik Görüşleri	
Tema	Frekans (N)
Etik kuralların uygulanmasına dikkat etmek	7 (P2, P3, P4, P5, P6, P7 ve P8)
Danışman rolü	3 (P5, P7 ve P8)
Etik kuralların asla esnetilmemesi	3 (P2, P5 ve P8)
Makale ya da tez içinde eksik ve yanlış bilgi	3 (P3, P4 ve P5)
Katılımcı onayı	1 (P1 ve P4)
Vicdan	1 (P7)

Tablo 2 incelendiğinde, araştırma görevlilerinin bilimsel etiğin uygulanışına yönelik görüşleri etik kuralların uygulanmasına dikkat etmek, danışman rolü, etik kuralların asla esnetilmemesi, makale ya da tez içinde eksik ve yanlış bilgi, katılımcı onayı ve vicdan olmak üzere altı farklı alt tema altında görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu alt temalara ilişkin katılımcı ifadelerinden bazıları aşağıda verilmiştir;

Etik Kuralların Uygulanmasına Dikkat Etmek temasına değinen P2 kodlu katılımcı görüşünü "Başta bir emek var. Yapılan kişiye o kadar uğraşıp işte bir şekilde ortaya bir ürün koymuş. Bunun başta emek var, bu emeğe saygısızlık anlamına gelir benim düşüncemde. O yüzden bunlar kesin net olarak belirlenmeli etik kurallar ne tip şeylere dikkat edilmeli ve bence harfiyen de uyulması lazım. Yani empati yaparak buna cevap veriyorum" şeklinde açıklamıştır. Danışman Rolü temasına değinen P8 kodlu katılımcı görüşünü "Yani yazarların veya işte bizim gibi doktora öğrencilerinin bu konu hakkında biraz daha bilinçlendirilmesi lazım. Yaptıkları çalışmalarda danışmanlarına daha sık bu konularda görüş almaları lazım" şeklinde ifade etmiştir. Etik Kuralların Asla Esnetilmemesi temasına değinen P5 kodlu katılımcı görüşünü "Esneklik payı olmalı mıdır? Bence olmamalıdır... Gidip de sen buna bir esneklik katarsan sürekli taviz vermek zorunda kalırsın. Ya bence burada sınırları belirli kurallar olması lazım" şeklinde belirtmiştir. Makale ya da Tez İçinde Eksik ve Yanlış Bilgi temasına değinen P3 kodlu katılımcı görüşünü "Kaynaklarda çok karşılaştım, aradığım kaynağı bulamadım mesela. Onunla çok sık karşılaştım dönüp dönüp mesela kaynağa baktığım olmuştur yanlış mı okudum bilmem ne... Ama dönüyorum bir daha bakıyorum yine orada aynı şey yazıyor ama ben bulamıyorum. Öyle kaynağa bile ulaşamıyorum eksik bilgi vermiş oluyor yazarlar" şeklinde dile getirmiştir. Katılımcı Onayı temasına değinen P1 kodlu katılımcı görüşünü "şimdi yabancılarda consent form diye bir şey var. Bu çalışmaya katılacak olan bireyleri önceden işte bilgilendiren bir kâğıt. İşte katılıyor

musunuz? Katılmıyor musunuz? Gibi... onu o yönde araştırmaya katılan katılımcıları bilgilendiriyorlar ve onlardan onay alıyorlar" şeklinde açıklamıştır. Vicdan temasına değinen P7 kodlu katılımcı görüşünü "siz ne kadar denetlerseniz denetleyin, yani o sonuçta araştırmacının ya da kişinin kendisine bakan bir şey. Orada da vicdan devreye giriyor. Vicdanı varsa kişinin, onu aklından bile geçirmez herhalde" şeklinde ifade etmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Katılımcıların etik nedir sorusuna yönelik zihinlerindeki çağrışımlar daha çok ahlak kavramına yönelik olmuştur. Pieper (1991)'in yapmış olduğu tanımlamada etik kavramının çoğunlukla ahlaki anlamda kullanıldığı belirtilmiş ve ahlaki davranışlar çerçevesinde şekillendiğine vurgu yapılmıştır. Yaman, Mermer ve Mutlugil (2009) tarafından yürütülen çalışmada da etik kavramı "verilen sözü tutmak, doğruluk, dürüstlük, hoşgörü, iyimserlik" gibi ahlaki davranışlar etrafında şekillendiği ortaya konulmuştur. Benzer şekilde Oğuz (1999) tarafından yayın etiğini araştırma amacıyla yürütülen çalışmada ahlak kavramının kişilere ait ahlaki tutumlarla ilişkilendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Yıldırım (2008) ise etik kavramının günlük hayatta ahlak kavramı ile birlikte kullanıldığını vurgulamıştır. Bu bağlamda etik ve ahlak kavramı arasında semantik bir sorunun olduğu, aralarında tanımsal açıdan keskin bir ayırımın yapılamadığını (Aydın, 2006; Evcik, 2009; İnci, 2009) ve günlük hayatta kullanımından kaynaklı olarak kavram yanılığının neden olduğunu söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Oysaki ahlak; insanları çeşitli davranışlara yönelten kurallar iken, etik ahlaki davranışları inceleyen ve bu incelemeler sonucunda kuralların dayandıkları temelleri ve ilkeleri araştıran bir bilimdir (Usta, 2011). Dolayısıyla etik ahlaki kapsayan bir kavramdır. Bu nedenden ötürü ahlak ve etik kavramını gerektiği şekilde kullanmak oluşacak olan kavram yanılıklarının giderilmesinde önemli rol oynayacaktır. Eğitim-öğretim sürecinde yer alan her bir bireye etik ve ahlak kavramlarının ayrı ayrı anlatılması ve konu alanında çeşitli uygulamalar yürütülmesine olanak tanınması kavramsal kargaşanın giderilmesine fayda sağlayacaktır. Bu bağlamda da lisans eğitiminden lisansüstü eğitime kadar olan bu akademik eğitim sürecinde konu alanı ile ilgili dersler verilmeli ve çeşitli çalışmaların yürütülmesine imkân tanınmalıdır.

The National Committee for Research Ethics in Science and Technology [NENT] (2008), etik kavramını "kaliteli bir yaşamın görüntüsüdür" şeklinde tanımlarken, bilimsel etik için ise "kaliteli bir bilginin görüntüsüdür" şeklinde ifade etmektedir. Karakütük (2002)'e göre bilim etiği bilimsel bir çalışmanın planlanması ve yürütülmesi sürecinde uyulması gereken etik ve bilimsel ölçütleri dikkate alan bir kavramdır. Resnik (2004) ise bilimsel etik kavramını on farklı faktör ile açıklamaya çalışmıştır. Bilimsel etiğin araştırma sürecinde nesnellik ve tarafsızlık gibi dürüstlük faktörüne, yansızlık ve menfaat çatışmalarından uzak durmak gibi dikkat faktörüne, düşüncelerin ve eleştirilerin paylaşılması gibi açıklık faktörüne, hipotezlerin ve yeni fikirlerin üretilmesi gibi özgürlük faktörüne, bilim insanlarını ve halkı eğitmek gibi eğitim sorumluluğu faktörüne, topluma yararlı olmak gibi toplumsal sorumluluk faktörüne, çalışmaların yasalara uyması gibi yasallık faktörüne, meslektaşların birbirlerine olumlu tutum göstermesi gibi karşılıklı saygı faktörüne, alan yazında yer alan kaynaklardan verimli bir şekilde yararlanmak gibi verimlilik faktörüne ve çalışmaların yürütüldüğü bireylerin haklarını korumak gibi deneklere saygı faktörüne bağlı olduğunu bildirmiştir. Bu bağlamda bilimsel etik kavramının etik kavramına göre daha spesifik alana özgü olduğu ve bilimsel olarak yürütülecek çalışmalarda uyulması gereken hususlar gibi faktörlere sahip olduğunu ifade etmek pek de yanlış olmayacaktır. Araştırma kapsamında da katılımcıların bilimsel etik kavramına yönelik zihinsel modelleri; daha çok veri çalma, ahlak ve özgünlük kavramına yönelik olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu durum katılımcıların bilimsel etik kavramına yönelik temel düzeyde bilgi sahibi olduklarını ve kavramı daha çok ilkelere bağlı olarak tanımlamaya çalıştıklarını göstermiştir. Dolayısıyla akademik hayatlarının başlangıcında olan araştırma görevlilerinin kavramsal düzeyde eksikliklerinin olması toplumların bugünü ve geleceğini etkilemektedir. Eğer toplumlar çağdaş uygarlık düzeyi şeklinde ifade edilen seviyenin üzerine çıkmak istiyorsa bilim üretme ve teknoloji kullanma (Ayvacı ve Bebek, 2018) gibi faktörlerin yanında bilimsel etik kavramına da önem vermeli ve konu alanında araştırmacıların çalışma yürütmesine teşvik sağlanmalıdır.

Katılımcıların bilimsel etiğin uygulanışına yönelik görüşleri incelendiğinde bilimsel etik kurallarına dikkat etmek ve danışmanın rolünün önemi ortaya çıkarılmıştır. Benzer şekilde Kerr

(1994) bilimsel bir çalışma yürütürken uyulması gereken davranışları bilimsel etik kuralları olarak ifade etmiştir. Bu kuralları ise kanıtlar ışığında toplamak, alan yazını dikkatli kullanmak, alternatif açıklamalara açık olmak, araştırma yürütülen gruba özen göstermek, toplumsal ve bilimsel sorumluluk sahibi olmak ve araştırma sonuçlarını erişime açmak şeklinde sınıflandırmıştır. TÜBA (2002) ise “*Bilimsel Araştırmalarda Etik ve Sorunları*” başlıklı raporda gerçeğe uygunluk, bilimsel araştırmanın zarar vermemesi, sorumluluk ve haklar, akademik etkinliklerde etik ve bilim insanı, yazarlar ve kaynak gösterme ve alıntılar olmak üzere altı temel ilke ile açıklamıştır. Bu bağlamda bilimsel çalışmaların yürütülme sürecinde yukarıda ifade edilen ilkelerin dikkate alınması gerektiğini söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Araştırmaların yürütülmesinde, raporlaştırılmasında ve yayınlanmasında etik dışı davranışlar sergilememek gerekmektedir. Ancak yapılan incelemeler araştırmacıların “*dikkatsizlik, disiplinsizlik, soruşturma eksikliği, dikkatli bir inceleme sisteminin olmaması, yetersiz araştırma eğitimi ve hollywood etkisi*” gibi nedenlerden ötürü etik dışı davranışlara yöneldiklerini ortaya koymaktadır (Köklü, 2003; İnci, 2009). Bu durumun çalışmaları etik açıdan etkilediğine ve çalışmanın bilimsel kalitesini düşürdüğüne inanılmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların da ifade ettiği üzere bilimsel etik kurallarının hiçbir sebepten dolayı esnetilmemesi gerekmektedir.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarına göre öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1. Lisans ve lisansüstü eğitimi alan öğrencilere etik kavramının benimsetilmesi ve etik kurallarının anlamlandırılarak uygulanması için dersler verilmelidir.
2. Toplumların çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkabilmesinde bilim üretme ve teknoloji kullanma kadar bilimsel etik kavramına da önem verilmeli ve konu alanında araştırmacıların çalışma yürütmesine teşvik sağlanmalıdır.
3. Bilimsel etiğin uygulanması adına bilimsel sürecin başındaki araştırmacılara örnek olaylar üzerinden bilimsel etiğin uygulanışı anlatılmalı ve bilimsel etiğin uygulanması danışmanlar tarafından kontrol edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Alev, N. (2011). *Nitel veri analizi dersi*. Yayınlanmamış ders notları, KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon.
- Arıkan H. & Demir, G.Y. (2009). Akademisyenlik ve etik: uygulamalar üzerine toplumsal bir değerlendirme. *VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar*.
- Aydın, İ. (2006). Sosyal bilimlerde araştırmadan yayına etik değerler. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık, I. Ulusal Kurultay Bildirileri*.
- Ayvacı, H. Ş. & Bebek, G. (2018). Fizik öğretimi sürecinde yaşanan sorunların değerlendirilmesine yönelik bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(1)*, 125-134.
- Aziz, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 9(1)*, 23-28.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi, Ankara.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Celepler Matbaacılık, Trabzon.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Emiroğlu, O. N. (2005). Bilim etiği ve sorumluluklar. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 7(1-2)*, 5-25.

- Erdem, A. R. (2012). Bilim insanı yetiştirmede etik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 25-32.
- Ertekin, C., Berker, N., Tolun, A., Ülkü, D., Aksan, D., Erzan, A. & Öztürk, O. (2002). *Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Yayınları.
- Evcik, D. (2009). Bilimsel yayınlar ve etik. *Türk J Rheumatology*, 24(4), 170-171.
- İnci, O. (2009). Bilimsel yayın etiği ilkeleri, yanıltmalar yanıltmaları önlemeye yönelik öneriler. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık*, 7, 69-89.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karakütük, K. (2002). Lisansüstü öğretimin sorunları. *Eğitim Araştırmaları*, 7, 65-75.
- Kerr, C. (1994). Knowledge ethics and the new academic culture. *Change*, 26, 8-16.
- Koç, E. (2013). Bilim ve teknoloji çağında insan olma sorumluluğu (etik bilinç). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 1-13.
- Kök, R. (2001). *Bilimsel etik ve bilim insanı üzerine metodolojik bir yaklaşım*. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, İzmir
- Köklü, N. (2003). Akademisyenlerin araştırma etiği konusundaki görüşleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 2(4), 137-151.
- Kruk, J. (2013). Good scientific practice and ethical principles in scientific research and higher education. *Central European Journal of Sport Sciences and Medicine*, 1(1), 25-29.
- Markham, A. N. (2007). Ethic as method, method as ethic: A case for reflexivity in qualitative ICT research. *Journal of Information Ethics*, 37, 1-20.
- The National Committee for Research Ethics in Science and Technology [NENT] (2008). *Guidelines for Research Ethics in Science and Technology*, Norway.
- Oğuz, Y. N. (1999). Bilimsel yayın etiği, *Klinik Psikiyatri*, 2, 153-159.
- Ongun, T. (2006). Araştırma ve yayın etiği. *I. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Programı*. (02-03 KASIM 2006)
- Ortaş, İ. (2010). Etik ilkeler ve davranış kuralları açısından bilimsel etik kurullarının gerekliliği. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 94-100.
- Pieper, A. (1999). *Etiğe Giriş*. (Çev. Veysel Ataman, Gönül Sezer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Punch, K.F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Resnik, D.B. (2004). *Bilim Etiği*. (Çev: Vicdan Mutlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ruacan, Ş. (2005). Bilimsel araştırma ve yayınlarda etik ilkeler. *Gazi Tıp Dergisi*, 16(4), 147-149.
- Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] (2002). *Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunlar*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Uçak, N. Ö. & Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- Uluoğlu, C. (2015). Bilimsel araştırma etik kurulları. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics, Law and History-Special Topics*, 1(3), 66-72.
- Usta, A. (2011). Kuramdan uygulamaya kamu yönetiminde etik ve ahlak. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 39-50.
- Uzbay, T. (2006). Bilimsel araştırma etiği. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 4.Ulusal Sempozyumu*.

- Ünal, M., Toprak M. & Başpınar, V. (2012). Bilim etiğine aykırı davranışlar ve yaptırımlar: Sosyal ve beşeri bilimler için bir çerçeve önerisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 45(3), 1–27.
- Yaman, E., Mermer, E. Ç. & Mutlugil, S. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin etik davranışlara ilişkin görüşleri: Nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 93-108.
- Yıldırım, C. (1995). *Bilimin Öncüleri*. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları Dizisi-9.
- Yıldırım, G. (2008). *Sağlık profesyonellerinin etik kavramından anladıkları ve kuramsal etik çalışması yapanlardan beledikleri*. Adana Çukurova Üniversitesi, Adana.